

**Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра фінансів та економіки природокористування**

06-03-209

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з навчальної дисципліни «Формування місцевих бюджетів»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за
спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною
комісією за спеціальністю
072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Протокол № 1 від 3.09.
2018р.

Рівне – 2018

Конспект лекцій з дисципліни «Формування місцевих бюджетів» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної та заочної форм навчання / Мельник Л.М., Скаковська С.С. Рівне : НУВГП, 2018. – 38 с.

Упорядники:

Л.М. Мельник к.е.н., доцент кафедри фінансів та економіки природокористування.

С. С. Скаковська, ст. в. кафедри фінансів та економіки природокористування.

Відповідальний за випуск: Л. В. Мельник, к.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та економіки природокористування.

©Мельник Л.М., Скаковська С.С., 2018
© НУВГП, 2018

ЗМІСТ

Загальні вказівки.....	4
Зміст основних тем дисципліни	5
Тема 1. Економічний зміст та значення регіональних бюджетів.....	5
Тема 2. Доходи місцевих бюджетів та порядок їх формування.....	10
Тема 3. Планування і порядок фінансування видатків місцевих бюджетів.....	14
Тема 4. Міжбюджетні відносини та їх складові.....	18
Тема 5. Управління бюджетними ресурсами на регіональному рівні.....	23
Тема 6. Фінансовий контроль на регіональному рівні.....	27
Тема 7. Бюджетний потенціал регіональних фінансів.....	30
Рекомендована література.....	37

ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ

Конспект лекцій з дисципліни «Формування місцевих бюджетів» розрахований на студентів, які навчаються за освітньо-професійними програмами за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Дисципліна «Формування місцевих бюджетів» розкриває сутність фінансових відносин, що виникають на різних рівнях адміністративно-територіальних утворень у процесі формування та використання бюджетних ресурсів.

Метою вивчення дисципліни є формування у студентів системи знань про сутність і роль місцевих бюджетів у економічному і соціальному розвитку адміністративно-територіальних утворень та механізм їх функціонування.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни є :

- вивчення суті і значення місцевих бюджетів, засад їхнього функціонування як одного з дієвих важелів економічної політики місцевих органів самоврядування;
- набуття вмінь аналізувати процеси формування та використання доходів місцевих бюджетів;

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні **знати**:

- особливості формування місцевих бюджетів в умовах розвитку ринкових відносин в Україні;
- законодавчо-правову базу функціонування місцевих бюджетів;
- сутність процесу формування доходів місцевих бюджетів;
- порядок фінансування видатків місцевих бюджетів;
- загальні засади формування та використання позабюджетних цільових фондів;
- передумови та сутність міжбюджетних відносин.

Після вивчення дисципліни студенти повинні **вміти**:

- проводити ретроспективний аналіз нормативно-правових документів, що регулюють місцеві бюджети;
- розраховувати обсяги надходжень та видатків загального та спеціального фондів місцевих бюджетів;

- визначати розмір доходів і видатків бюджетів розвитку;
- розраховувати розміри міжбюджетних трансферів.

Лекційний матеріал рекомендується вивчати в тій послідовності, що передбачено тематичним планом дисципліни.

ЗМІСТ ОСНОВНИХ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ «ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ»

ТЕМА 1. ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ БЮДЖЕТІВ

1.1. Сутність місцевих бюджетів та етапи розвитку бюджетної системи України

Місцеві бюджети відіграють важливу роль у перерозподілі внутрішнього валового продукту, фінансуванні публічних послуг, передусім соціальної спрямованості, здійснюють безпосередній вплив на задоволення різних потреб населення. У Законі України «Про місцеве самоврядування» місцеві бюджети визначаються наступним чином.

Бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет) – план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування.

Отже, *місцеві бюджети як економічна категорія* відображають грошові відносини, що виникають між місцевими органами самоврядування та суб'єктами розподілу створеної вартості в процесі формування територіальних фондів грошових коштів, які використовуються для соціально-економічного розвитку регіонів та поліпшення добробуту їх населення.

Згідно із Бюджетним кодексом України (далі – БКУ), місцеві бюджети – це бюджет Автономної Республіки Крим (далі – АР Крим), обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Бюджети місцевого самоврядування – бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних

громад, що створюються згідно із законом і перспективним планом формування територій громад.

Структурно місцеві бюджети є складовою бюджетної системи України і поряд з державним бюджетом створюють зведений (консолідований) бюджет України.

Місцеві бюджети складаються з:

- бюджету Автономної Республіки Крим;
- обласних бюджетів;
- районних бюджетів;
- бюджетів районів у містах;
- бюджетів місцевого самоврядування.

Основними джерелами доходів місцевих бюджетів є:

- податкові надходження;
- неподаткові надходження;
- доходи від операцій з капіталом;
- доходи цільових фондів;
- трансферти.

В сучасних умовах місцеві бюджети в Україні формуються за рахунок надходжень з наступних джерел: власні доходи, закріплених доходів, регульованих доходів, дотацій, субсидій, субвенцій, інших джерел.

Видатки на здійснення повноважень, що виконуються за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, поділяються на:

- 1) видатки здійснення державних недеlegationованих повноважень;
- 2) видатки здійснення делегованих державних повноважень;
- 3) видатки на здійснення власних повноважень.

Видатки місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, уніфіковані і розмежовані між такими **групами місцевих бюджетів:**

- бюджети сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань;
- районні бюджети, бюджети міст республіканського (Автономної Республіки Крим) та міст обласного значення;
- бюджет Автономної Республіки Крим та обласні бюджети.

Етапи розвитку місцевих бюджетів України:

1864-1917 рр. - організаційне оформлення перших органів місцевого самоврядування – земств, окреслення кола їхніх повноважень;

1918-1930 рр. - відновлення інституту місцевих фінансів і місцевих бюджетів;

1930-1959 рр. - зміцнення адміністративно-командних методів управління;

1960-1990 рр. - послаблення централізованого управління, зміцнення демократичних засад;

1990 р. - сучасний період - Здобуття Україною незалежності, відновлення місцевого самоврядування, зміцнення позицій місцевих рад.

1.2. Особливості формування місцевих бюджетів

Будучи частиною бюджетних відносин, місцеві бюджети як категорія мають ті самі ознаки, які притаманні фінансам в цілому, але у той же час мають свої особливості, які відрізняють їх від інших сфер та ланок фінансових відносин. До числа таких особливостей варто віднести те, що:

бюджет являє собою економічну форму перерозподільчих відносин, пов'язаних з відокремленням частини ВВП, що перебуває у розпорядженні держави, та її використанням для суспільних потреб;

за допомогою бюджету здійснюється перерозподіл ВВП між найважливішими сферами суспільного виробництва (промисловістю, сільським господарством, транспортом і т.д.) в межах галузей народного господарства, між сферами суспільної діяльності (виробничою і невиробничою сферами економіки), регіонами країни та територіями

1.3. Організація бюджетного процесу на місцевому рівні

Бюджетний процес – це регламентована нормами права діяльність, пов'язана зі складанням, розглядом, затвердженням та виконанням бюджетів, розглядом звітів про виконання бюджетів, що складають бюджетну систему України.

Бюджетним кодексом визначено такі стадії бюджетного процесу:

- складання проекту місцевого бюджету;
- розгляд та прийняття рішення про місцевий бюджет;
- виконання місцевого бюджету;
- підготовка та розгляд звіту про виконання місцевого бюджету і прийняття рішення.

В Україні бюджетний період для всіх бюджетів співпадає з календарним роком і триває з 1 січня по 31 грудня кожного року.

1.4. Повноваження учасників бюджетного процесу

Бюджетними повноваженнями визнаються права і обов'язки учасників бюджетних правовідносин (ст. 20 Бюджетного кодексу).

Кожен учасник бюджетного процесу діє тільки в межах своїх повноважень і несе відповідальність згідно з чинним законодавством.

Обласні та районні ради є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси громад відповідних адміністративно-територіальних одиниць. До їх компетенції належить:

- затвердження обласних і районних бюджетів, внесення змін до них, заслуховування та затвердження звітів про їх виконання;
- затвердження програм соціально-економічного розвитку відповідних областей, районів та заслуховування звітів про їх виконання;
- розподіл переданих з державного бюджету коштів у вигляді дотацій і субвенцій між районними бюджетами, бюджетами міст обласного значення, сіл, селищ, міст районного значення.

Виконавчі органи сільських, селищних та міських (міст районного значення) рад виконують усі функції, які відповідно до чинного бюджетного законодавства уповноважені здійснювати місцеві фінансові органи у разі, якщо останні не створені. У процесі виконання відповідних місцевих бюджетів

виконавчі органи рад згідно з Бюджетним кодексом здійснюють такі функції:

- складають проект рішення про місцевий бюджет і подають його на затвердження відповідній раді;
- здійснюють контроль за дотриманням зобов'язань щодо платежів до місцевого бюджету на підприємствах і в організаціях незалежно від форм власності;
- забезпечують виконання місцевого бюджету;
- здійснюють фінансування видатків з місцевого бюджету;
- приймають рішення про виділення коштів з резервного фонду місцевого бюджету та звітують перед відповідними радами про їх використання;
- забезпечують отримання згідно з рішеннями відповідних рад позичок у фінансово-кредитних установах для покриття тимчасових касових розривів, що виникають при виконанні місцевих бюджетів.

Запитання для самоконтролю

1. Які етапи можна виділити у розвитку місцевих бюджетів України?
2. Яка структура місцевих бюджетів України?
3. Які принципи бюджетного устрою в Україні?
4. Як класифікуються доходи місцевих бюджетів?
5. За якими ознаками поділяються видатки місцевих бюджетів?
6. Які видатки не фінансуються за рахунок коштів місцевих бюджетів?
7. Які місцеві податки і збори існують в Україні?
8. Який порядок складання, розгляду та затвердження місцевих бюджетів?
9. Що передбачає процедура виконання, підготовки та розгляд звіту про виконання бюджетів?
10. Які повноваження учасників бюджетного процесу можна виділити?

ТЕМА 2. ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ПОРЯДОК ЇХ ФОРМУВАННЯ

2.1. Загальний та спеціальний фонди місцевого бюджету.

2.2. Перелік надходжень, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування, обласних та районних бюджетів.

2.3. Склад доходів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів.

2.4. Надходження до спеціального фонду місцевих бюджетів.

2.5. Склад доходів бюджету розвитку.

2.1. Загальний та спеціальний фонди місцевих бюджетів

Розподіл бюджету на загальний та спеціальний фонди, їх складові частини визначаються БКУ та законом про ДБУ. Передача коштів між загальним і спеціальним фондами бюджету дозволяється тільки в межах бюджетних призначень шляхом рішення відповідної ради. Крім того, у складі бюджету може бути сформований резервний фонд. Акумуляовані в ньому грошові кошти використовують для здійснення непередбачених видатків, що не мають постійного характеру і не могли бути передбачені під час складання проекту бюджету. Рішення про виділення цих коштів приймають виконавчі органи місцевого самоврядування. Складовими дохідної частини загального фонду бюджету є всі доходи бюджету (крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду бюджету); позики та запозичення. Позики та запозичення – це операції, пов'язані з отриманням місцевим бюджетом коштів на умовах повернення, платності та строковості, в результаті чого виникають зобов'язання перед кредиторами. Складові частини загального фонду бюджету:

1) всі доходи бюджету, крім тих, що призначені для зарахування до спеціального фонду бюджету;

2) всі видатки бюджету, що здійснюються за рахунок надходжень загального фонду бюджету;

3) кредитування бюджету (повернення кредитів до бюджету без визначення цільового спрямування та надання кредитів з

бюджету, що здійснюється за рахунок надходжень загального фонду бюджету);

4) фінансування загального фонду бюджету. інвесторами; надходження унаслідок фінансування загального фонду бюджету.

Спеціальний фонд – складова місцевого бюджету, яка включає надходження до бюджету, призначені для спрямування на конкретні заходи, та витрати з бюджету на реалізацію цих заходів, які провадяться за рахунок відповідних надходжень.

Склад надходжень і доходів спеціального фонду місцевих бюджетів:

1. Надходження місцевих бюджетів: повернення кредитів до місцевих бюджетів, кошти від місцевих запозичень, повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу або пред’явлення цінних паперів.

2. Доходи місцевих бюджетів: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, трансферти.

2.2. Перелік надходжень, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування, обласних та районних бюджетів

Доходна частина місцевих бюджетів складається з доходів, що враховуються та не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів.

Доходами, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів визнаються доходи, що:

- закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать:

- закріплюються за бюджетом АРК та обласних бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

- територіальних громад до доходів районних бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Склад доходів та видатків *бюджетів районів у містах* визначається міською радою відповідно до повноважень, переданих районним у містах радам. Розподіл обсягу міжбюджетних трансфертів між міським бюджетом та бюджетами районів у місті здійснюється у порядку, затвердженому міською радою. Якщо району у місті адміністративно підпорядковані інші міста, селища або села, склад доходів та видатків бюджетів таких міст, селищ або сіл, обсяги міжбюджетних трансфертів визначаються у порядку, затвердженому міською радою, з урахуванням повноважень відповідних місцевих рад.

2.3. Склад доходів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів

Доходами, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, вважаються такі, що повністю залишаються в розпорядженні відповідного бюджету та не враховуються у розрахунках обсягів дотації вирівнювання або обсягів вилучення. Ці доходи призначено для забезпечення видатків, які в межах чинного законодавства повністю передані на розгляд місцевих органів влади.

До доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать:

- податкові платежі;
- частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету;
- плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів;
- штрафні санкції та адміністративні штрафи,
- надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності;
- плата за надані в оренду водні об'єкти місцевого значення;
- концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності;

– інші доходи загального фонду місцевих бюджетів, що визначаються законом про Державний бюджет України.

2.3. Надходження до спеціального фонду місцевих бюджетів

До надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів належать:

- надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів;
- плата за придбання торгових патентів пунктами продажу нафтопродуктів;
- концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності;
- власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;
- надходження до цільових фондів;
- повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам;
- інші надходження, визначені законом про Державний бюджет України.

2.4. Склад доходів бюджету розвитку

Надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів включають:

- надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів;
- збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;
- концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності;
- власні надходження бюджетних установ, що утримуються за рахунок відповідного місцевого бюджету;
- цільові та добровільні внески підприємств;
- надходження до цільових фондів;
- повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам;
- повернення кредитів, наданих з місцевих бюджетів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво та придбання житла, а також пеня і відсотки за користування ними;

– інші надходження, визначені законом про Державний бюджет.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке кошик доходів місцевого самоврядування?
2. Які доходи враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів?
3. Який склад доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?
4. Які доходи бюджету АРК та обласних бюджетів враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?
5. Який склад доходів районних бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?
6. Що належить до надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів?
7. Які доходи не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів?
8. Які доходи загального фонду місцевих бюджетів не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?
9. Який склад надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів?
10. Що включають надходження бюджету розвитку місцевих бюджетів?

ТЕМА 3. ПЛАНУВАННЯ І ПОРЯДОК ФІНАНСУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

- 3.1. Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення.
- 3.2. Видатки, що здійснюються з районних бюджетів і бюджетів обласного значення.
- 3.3. Видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

3.4. Передача коштів між місцевими бюджетами на здійснення їх видатків.

3.1. Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення

До видатків, що здійснюються з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на:

- 1) органи місцевого самоврядування сіл, селищ, міст районного значення;
- 2) освіту:
 - а) дошкільну освіту;
 - б) загальну середню освіту;
- 3) сільські, селищні та міські палаци і будинки культури, клуби, центри дозвілля, інші клубні заклади та бібліотеки.

3.2. Видатки, що здійснюються з районних бюджетів і бюджетів обласного значення

До видатків, що здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського АРК і обласного значення та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на:

- 1) державне управління:
 - а) органи місцевого самоврядування міст республіканського АРК і обласного значення;
 - б) органи місцевого самоврядування районного значення;
- 2) освіту:
 - а) дошкільну освіту;
 - б) загальну середню освіту;
 - в) навчальні заклади для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації;
 - г) інші державні освітні програми;
 - г) вищу освіту;
 - д) позашкільну освіту (заходи районного значення);
- 3) охорону здоров'я;
- 4) соціальний захист та соціальне забезпечення;

5) державні культурно-освітні та театральньо-видовищні програми;

б) державні програми розвитку фізичної культури і спорту: утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів, заходи з фізичної культури і спорту та фінансова підтримка організацій фізкультурно-спортивної спрямованості і спортивних споруд місцевого значення.

Видатки, що здійснюються з бюджету АРК та обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів

- 1) державне управління;
- 2) освіти;
- 3) охорону здоров'я;
- 4) соціальний захист та соціальне забезпечення;
- в) інші державні соціальні програми;
- 5) культуру і мистецтво.

3.3. Видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів

До видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать видатки на:

- місцеву пожежну охорону;
- позашкільну освіту;
- соціальний захист та соціальне забезпечення;
- відшкодування різниці між розміром ціни (тарифу) на житлово-комунальні послуги;
- місцеві програми розвитку житлово-комунального господарства та благоустрою населених пунктів;
- культурно-мистецькі програми місцевого значення, в тому числі зоопарки загальнодержавного значення комунальної власності;
- місцеві програми з розвитку фізичної культури і спорту;
- типове проектування, реставрацію та охорону пам'яток архітектури місцевого значення;
- програми природоохоронних заходів місцевого значення;
- управління комунальним майном;

- регулювання земельних відносин;
- заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в межах повноважень, встановлених законом;
- інші програми, пов'язані з виконанням власних повноважень, затверджені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, відповідною місцевою радою згідно із законом.

3.4. Передача коштів між місцевими бюджетами на здійснення видатків місцевих бюджетів

Міська (міста республіканського АРК та обласного значення), районна рада може передати *кошти на здійснення видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів*, сільській, селищній, міській (міста районного значення) раді у вигляді міжбюджетного трансферту відповідно до сільського, селищного, міського бюджету.

Міська, районна рада може передати *кошти на здійснення видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів*, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласній раді у вигляді міжбюджетного трансферту відповідно до бюджету Автономної Республіки Крим, обласного бюджету.

Передача коштів між місцевими бюджетами здійснюється на підставі рішень відповідних місцевих рад, прийнятих кожною із сторін, і укладання договору. Усі договори про передачу коштів між місцевими бюджетами згідно з такими рішеннями укладаються до 1 серпня року, що передує плановому.

Запитання для самоконтролю

1. Які видатки здійснюються з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст районного значення і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?

2. Що належить до видатків, котрі здійснюються з районних бюджетів та бюджетів міст республіканського АРК і обласного

значення та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?

3. Який склад видатків, що здійснюються з бюджету АРК та обласних бюджетів і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?

4. Які видатки місцевих бюджетів не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?

5. Яким чином міська, районна рада може передати кошти на здійснення видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?

6. Що передбачає передача коштів на здійснення видатків місцевих бюджетів сільської, селищної, міської ради?

7. Який порядок передачі коштів на здійснення видатків місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів міською та районною радою?

8. Що передбачає передача коштів на здійснення видатків місцевих бюджетів, які не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, сільською, селищною, міською радою?

9. На підставі чого здійснюється передача коштів між місцевими бюджетами?

10. Яким чином розподіляються кошти на здійснення видатків місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?

ТЕМА 4. МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХ СКЛАДОВІ

4.1. Завдання та інструменти міжбюджетних відносин.

4.2. Формула розподілу міжбюджетних трансфертів.

4.3. Субвенції з державного бюджету на здійснення програм соціального захисту населення.

4.4. Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів.

4.5. Особливості міжбюджетних трансфертів на сучасному етапі.

4.1. Завдання та інструменти міжбюджетних відносин

Міжбюджетні відносини – це сукупність правовідносин між державою, Автономною Республікою Крим та місцевим самоврядуванням щодо розмежування фінансових ресурсів між видами бюджетів та органів влади для забезпечення виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України.

Згідно з Бюджетним кодексом основною формою взаємовідносин між бюджетами в Україні є міжбюджетні трансферти, до яких відносять:

- дотацію;
- субвенцію;
- кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів (реверсна дотація);
- додаткові дотації.

У ДБУ затверджується обсяг міжбюджетних трансфертів окремо для кожного з відповідних місцевих бюджетів, якщо є підстави для надання та отримання відповідних міжбюджетних трансфертів. Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам, реверсної дотації, а також порядок перерахування міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами визначаються Кабінетом Міністрів України і мають забезпечувати своєчасність, рівномірність, гарантованість та повноту перерахування трансфертів.

4.2. Формула розподілу міжбюджетних трансфертів

Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів розроблена відповідно до ст. 98 Бюджетного кодексу України.

Обсяг дотацій вирівнювання з державного бюджету, що надаються бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджету міст Києва і Севастополя, бюджетам міст республіканського і обласного значення та бюджетам районів, або коштів, що передаються з цих бюджетів до державного бюджету (T_i), визначається за загальним фондом бюджету

адміністративно-територіальної одиниці як різниця між розрахунковим обсягом видатків (V_i), прогнозним показником обсягу доходів (кошику доходів), що акумулюються на її території (D_i) із застосуванням коефіцієнта (α_i):

$$T_i = \alpha_i \cdot (V_i - D_i) \quad (4.1.)$$

Коефіцієнт вирівнювання застосовується до обчисленого за формулою обсягу коштів, що підлягають передачі до державного бюджету, і визначається в межах від 0,6 до 1 з метою стимулювання нарощування доходів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, та диференціюється залежно від рівня виконання таких доходів

4.3. Субвенції з державного бюджету на здійснення програм соціального захисту населення

Механізм фінансування видатків місцевих бюджетів на виконання державних програм соціального захисту населення регламентується Бюджетним кодексом і Постановою Кабінету Міністрів України від 4.04.2002 р. №256 „Про затвердження Порядку фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету”.

Відповідно до розпису асигнувань державного бюджету Державне казначейство перераховує суми субвенції два рази на місяць. Щомісячні суми субвенції перераховуються на рахунки місцевих бюджетів пропорційно до обсягів субвенції, передбачених у державному бюджеті. Головні розпорядники коштів місцевих бюджетів до 15-го числа місяця, що настає за звітним, проводять звірку розрахунків з підприємствами-постачальниками та передають відповідні акти місцевим фінансовим органам.

4.4. Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів

Міжбюджетні трансферти з державного бюджету місцевим бюджетам перераховуються з рахунків державного бюджету органами Державного казначейства України бюджету Автономної Республіки Крим, обласним бюджетам, бюджетам

міст Києва і Севастополя, міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення і районним бюджетам, іншим бюджетам місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти. **Перерахування дотації** з державного бюджету здійснюється органами Державного казначейства України за нормативами щоденних відрахувань, які визначаються законом про Державний бюджет України, від кошика доходів державного бюджету для надання міжбюджетних трансфертів, що надходять на аналітичні рахунки обліку доходів державного бюджету на відповідній території, та коштів, що передаються до державного бюджету з бюджету Автономної Республіки Крим, інших бюджетів місцевого самоврядування, для яких у державному бюджеті визначаються міжбюджетні трансферти.

4.5. Особливості міжбюджетних трансфертів на сучасному етапі

Із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014р. в Україні, починаючи з 2015 року, почала діяти нова система міжбюджетних відносин, яка змінила структуру міжбюджетних трансфертів

Структура міжбюджетних трансфертів

До 31 грудня 2014 року	З 1 січня 2015 року
Дотація вирівнювання	Базова дотація
Кошти, що передаються до Державного бюджету та місцевих бюджетів з інших бюджетів	Реверсна дотація
Субвенція	Субвенція
Додаткові дотації	Додаткові дотації

Згідно нової редакції Бюджетного кодексу (БКУ) базова дотація - це трансферт, що надається з Державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій. Істотно новим тут є механізм горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій:

відтепер вирівнювання здійснюється лише за двома податками (ст. 98, 99 БКУ):

податком на прибуток недержавних підприємств (в розмірі 10 %) та податком на доходи фізичних осіб (в розмірі 15 % від податкових надходжень на даній території) - для обласних бюджетів,

податком на доходи фізичних осіб (в розмірі 60 % від податкових надходжень, що сплачуються на даній території) - для бюджетів міст обласного значення, районів та об'єднаних територіальних громад.

Решта платежів залишається в розпорядженні місцевих органів влади в повному обсязі. За надходженнями податку на прибуток та податку на доходи фізичних осіб розраховується індекс податкоспроможності (по кожному податку окремо). І якщо його значення знаходиться в межах 0,9-1,1 середнього показника по Україні - вирівнювання не здійснюється; менше 0,9 - надається базова дотація відповідному місцевому бюджету (в обсязі 80 % суми, необхідної для досягнення значення 0,9). Причому базова дотація бюджетам міст районного значення, селищним, сільським бюджетам буде надаватися лише у разі їх об'єднання та створення об'єднаних територіальних громад.

Запитання для самоконтролю

1. Що являють собою міжбюджетні відносини?
2. Що відносять міжбюджетних трансфертів?
3. За якою формулою здійснюється розрахунок обсягу дотацій вирівнювання з державного бюджету?
4. З якою метою використовується коефіцієнт вирівнювання?
5. Який зміст індексу відносної податкоспроможності?
6. Які параметри враховує формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів?
7. Якими законодавчо-нормативними актами регламентується механізм фінансування видатків місцевих бюджетів на виконання державних програм соціального захисту населення?
8. Які програми фінансуються за рахунок субвенції з державного бюджету?

9. Якою інституцією здійснюється перерахування дотацій вирівнювання?

10. Який порядок перерозподілу обсягів субвенцій та додаткових дотацій?

ТЕМА 5. УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ РЕСУРСАМИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

5.1. Сутність управління бюджетними ресурсами.

5.2. Основні завдання та функції фінансового управління.

5.3. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів.

5.4. Звітність про виконання місцевих бюджетів.

5.1. Сутність управління бюджетними ресурсами

Управління місцевими фінансами – це складова частина управління економікою адміністративно-територіальних одиниць, що здійснюється спеціальними інституціями за допомогою специфічних прийомів і методів.

Управління місцевими фінансами включає такі функціональні елементи: планування, оперативне управління, контроль.

Розрізняють стратегічне і оперативне управління місцевими фінансами. *Стратегічне управління* – це управління на тривалу перспективу. *Оперативне управління* місцевими фінансами полягає у маневруванні наявними фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, залученні додаткових коштів, ефективному їх використанні.

5.2. Основні завдання та функції фінансового управління

Основні завдання фінансового управління:

- забезпечення реалізації державної бюджетної політики на відповідній території;

- складання розрахунків проекту міського бюджету і подання їх на розгляд виконавчого комітету;

- підготовка пропозицій щодо фінансового забезпечення заходів соціально-економічного розвитку міста;

- розробка пропозицій щодо удосконалення методів фінансового і бюджетного планування та фінансування витрат;
- здійснення контролю за дотриманням підприємствами, установами та організаціями законодавства щодо використання ними бюджетних коштів та коштів цільових фондів, утворених радою;
- здійснення загальної організації та управління виконання міського бюджету, координація діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету.

Основні функції фінансового управління:

- розробка і доведення до головних розпорядників бюджетних коштів інструкцій з підготовки бюджетних запитів;
- визначення порядку та термінів розробки бюджетних запитів;
- здійснення аналізу бюджетного запиту щодо його відповідності меті, пріоритетності, а також дієвості та ефективності використання коштів;
- прийняття рішень про включення бюджетного запиту до пропозиції проекту міського бюджету;
- участь у розробці балансу фінансових ресурсів міста;
- організація роботи, пов'язаної зі складанням проекту міського бюджету;
- забезпечення впродовж бюджетного періоду відповідності розпису міського бюджету встановленим бюджетним призначенням;
- здійснення в процесі виконання міського бюджету за доходами прогнозування та проведення аналізу доходів міського бюджету;
- організація виконання міського бюджету;
- складання кошторису доходів і видатків міського бюджету;
- здійснення фінансування підприємств, а також заходів, пов'язаних з розвитком житлово-комунального господарства, благоустроєм території, дорожнім будівництвом, охороною довкілля та громадського порядку;

- перевірка правильності складання і затвердження кошторисів та планів використання коштів установами і організаціями;

- участь у розробці пропозицій з удосконалення структури міської ради;

- підготовка і подання виконкому міської ради офіційних висновків про перевиконання дохідної частини загального фонду.

5.3. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів

Під касовим виконанням бюджету слід розуміти організацію і здійснення розрахунково-касових операцій (приймання, зберігання і видання коштів) щодо виконання бюджету відповідного рівня.

Загальновідомі три системи касового виконання бюджету: банківська, казначейська, змішана. За банківської системи рахунки для виконання бюджету відкриваються в установах банківської системи. Казначейська система касового виконання бюджету передбачає відкриття та ведення рахунків через Державне казначейство.

Казначейська модель обслуговування бюджету ґрунтується на таких основних принципах:

- концентрації всіх коштів бюджету на єдиному рахунку;
- несумісності функцій розпорядника та касира;
- повної системи попереднього і поточного контролю.

Принцип обслуговування за єдиним казначейським рахунком.

Відповідно до вимог Бюджетного кодексу, всі місцеві бюджети України перейшли на казначейське обслуговування місцевих бюджетів. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів здійснюється органами Державного казначейства на безоплатній та договірній основі.

Казначейська форма обслуговування державного бюджету передбачає виконання територіальними органами таких функцій:

- здійснення касових операцій з коштами державного бюджету;

- розрахунково-касове обслуговування розпорядників бюджетних коштів, у тому числі здійснення платежів на підставі доручення розпорядника бюджетних коштів;
- контроль бюджетних призначень при зарахуванні надходжень, прийнятті зобов'язань та проведенні платежів з бюджетних рахунків;
- здійснення бухгалтерського обліку та складання звітності про виконання бюджету.

5.4. Звітність про виконання місцевих бюджетів

Загальні вимоги до надання звітності наступні:

- зведення, складання та надання звітності про виконання місцевих бюджетів здійснюється органами Державного казначейства України;
- розпорядники бюджетних коштів відповідно до єдиної методології звітності складають та подають детальні звіти, що містять бухгалтерські баланси, дані про виконання кошторисів, результати діяльності та іншу інформацію за формами, встановленими законодавством України;
- єдині форми звітності про виконання місцевого бюджету встановлюються Державним казначейством України за погодженням з Міністерством фінансів України.

Органи стягнення надають місцевим фінансовим органам такі звіти:

- місячний звіт про фактичні надходження податків і зборів (обов'язкових платежів) та інших доходів до бюджету, місячний звіт про податкову заборгованість, включаючи суми недоїмки та переplat, не пізніше 12 числа місяця, наступного за звітним;
- квартальний звіт про втрати доходів внаслідок податкових пільг, а також про суми реструктуризованої та списаної податкової заборгованості і суми відстрочених та розстрочених платежів не пізніше 35 днів після закінчення кварталу.

Запитання для самоконтролю

1. Які функціональні елементи включає управління місцевими фінансами?

2. Чим відрізняються стратегічне і оперативне управління місцевими фінансами?
3. Які установи належать до місцевих фінансових органів?
4. Які основні завдання та функції фінансового управління?
5. Що слід розуміти під касовим виконанням бюджету?
6. Які характерні риси банківської, казначейської та змішаної систем касового виконання бюджету?
7. Виконання яких таких функцій територіальних органів передбачає казначейська форма обслуговування державного бюджету?
8. Яким чином відбувалось становлення сучасної казначейської системи обслуговування бюджету?
9. У чому полягає різниця між фінансовою та бюджетною звітністю про виконання бюджетів?
10. У які строки подається Місячна та квартальна звітність про виконання місцевих бюджетів

ТЕМА 6. ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

- 6.1. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства.
- 6.2. Організація бюджетного контролю на місцевому рівні.
- 6.3. Аналіз виконання місцевого бюджету за доходами і видатками. Внесення змін до бюджетних призначень.
- 6.4. Оцінка фінансового стану місцевого бюджету.

6.1. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства

Верховна Рада Автономної Республіки Крим та відповідні ради у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства здійснюють:

- контроль за виконанням рішення відповідної ради про бюджет;
- контроль за використанням коштів резервного фонду;
- інші повноваження, передбачені Бюджетним кодексом та законом про державний бюджет України.

Розрізняють три типи сучасних засобів контролю відповідності бюджету: внутрішній контроль, внутрішній аудит та зовнішній пост аудит.

Розпорядники бюджетних коштів несуть відповідальність за організацію і стан внутрішнього контролю та аудиту як у своїх закладах, так і в підвідомчих установах. Організація ефективної системи внутрішнього контролю за фінансово-господарською діяльністю установи покладається на її керівника.

Зовнішній контроль та аудит фінансової та господарської діяльності бюджетних установ здійснюються Рахунковою палатою – в частині контролю за використанням коштів Державного бюджету України, Головним контрольно-ревізійним управлінням України – відповідно до його повноважень, визначених законом.

6.2. Організація бюджетного контролю на місцевому рівні

За своєю сутністю ***бюджетний контроль*** – це система заходів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування, спрямованих на забезпечення законності дій учасників бюджетного процесу під час складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджетів і звітування про їх виконання з використанням специфічних форм і методів їх організації.

Виділяють наступні ***стадії бюджетного контролю***:

- попередній – здійснюється на стадії складання, розгляду та затвердження бюджету;
- поточний – здійснюється у процесі виконання бюджетів та кошторисів бюджетних установ;
- остаточний – здійснюється після складання звітності про виконання бюджетів у процесі аудиту.

6.3. Аналіз виконання місцевого бюджету за доходами і видатками.

Порівнюються такі показники звіту місцевого бюджету за видатками:

- обсяг видатків загального і спеціального фонду;

- обсяг видатків за кожним головним розпорядником бюджетних коштів;
- показники виконання бюджету за економічною ознакою;
- показники за мережею, штатами та контингентами;
- стан дебіторської та кредиторської заборгованості;
- стан міжбюджетних розрахунків;
- обсяг здійснених запозичень;
- використання резервного фонду.

Поряд із аналізом загальних показників виконання місцевого бюджету за видатками відповідного бюджетного періоду здійснюється *аналіз діяльності головного розпорядника бюджетних коштів* щодо використання бюджетних коштів та якості надання населенню соціальних послуг.

Аналізуються звітні дані *про витрачання власних коштів* бюджетних установ на предмет відповідності цільовому призначенню цих коштів, їх ефективності та економного використання.

6.4. Оцінка фінансового стану місцевого бюджету

Оцінка фінансового стану бюджету необхідна для: виявлення змін у показниках фінансової звітності, виявлення факторів, які вплинули на ці показники, аналізу кількісних і якісних змін фінансового стану, виявлення тенденцій у змінах фінансового стану, порівняння показників різних місцевих бюджетів.

Для проведення оцінки фінансового стану використовується метод *зіставлення*, коли фінансові показники на кінець періоду порівнюються з показниками на початок або з плановими. Інший метод – *групування*, коли показники групуються для проведення аналітичних розрахунків, з'ясування тенденцій та їхнього взаємозв'язку. *Під ефективністю* розуміється відношення між використаними ресурсами та досягнутими результатами. *Для оцінки ефективності використовуються три методи:* порівняльний аналіз; факторний аналіз, аналіз пакета даних.

Запитання для самоконтролю

1. Які види контроль здійснюють Верховна Рада Автономної Республіки Крим та відповідні ради?
2. Які суб'єкти бюджетного контролю та їх основні повноваження в бюджетному процесі?
3. Що відрізняє внутрішній контроль, внутрішній аудит та зовнішній пост аудит?
4. Які завдання бюджетного контролю?
5. Що здійснюється на кожній із стадій бюджетного контролю?
6. Які особливості аналізу виконання бюджетів за доходами?
7. У чому суть аналізу виконання бюджетів за видатками?
8. Які методи використовуються для проведення оцінки фінансового стану органів місцевого самоврядування?
9. За якими напрямками здійснюється оцінка платоспроможності органу місцевого самоврядування?
10. Які методи використовуються для оцінки ефективності виконання місцевого бюджету?

ТЕМА 7. БЮДЖЕТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНАЛЬНИХ ФІНАНСІВ

- 7.1. Сутність бюджетного потенціалу регіональних фінансів.
- 7.2. Складові елементи бюджетного потенціалу регіональних фінансів.
- 7.3. Аналіз забезпеченості регіону бюджетними ресурсами.

7.1. Сутність бюджетного потенціалу регіональних фінансів.

Місцеві бюджети, з одного боку, є офіційним документальним носієм місцевих фінансів, а з іншого - являють собою план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для виконання завдань, спрямованих на забезпечення соціально-економічного розвитку регіону.

Бюджетний потенціал регіональних фінансів - це динамічна категорія, яка складається із сукупності складових, що

відображають реальні і потенційні можливості місцевих фінансів, сконцентрованих у бюджетній системі.

В структурі бюджетного потенціалу варто виділити дві складові: податкову і неподаткову. Основною метою управління бюджетним потенціалом є оптимізація грошових потоків задля максимального збільшення позитивного результату, що проявляється у забезпеченні фінансування соціально-економічного розвитку регіону.

Структура бюджетного потенціалу в залежності від складових елементів представлена на рис.1. :

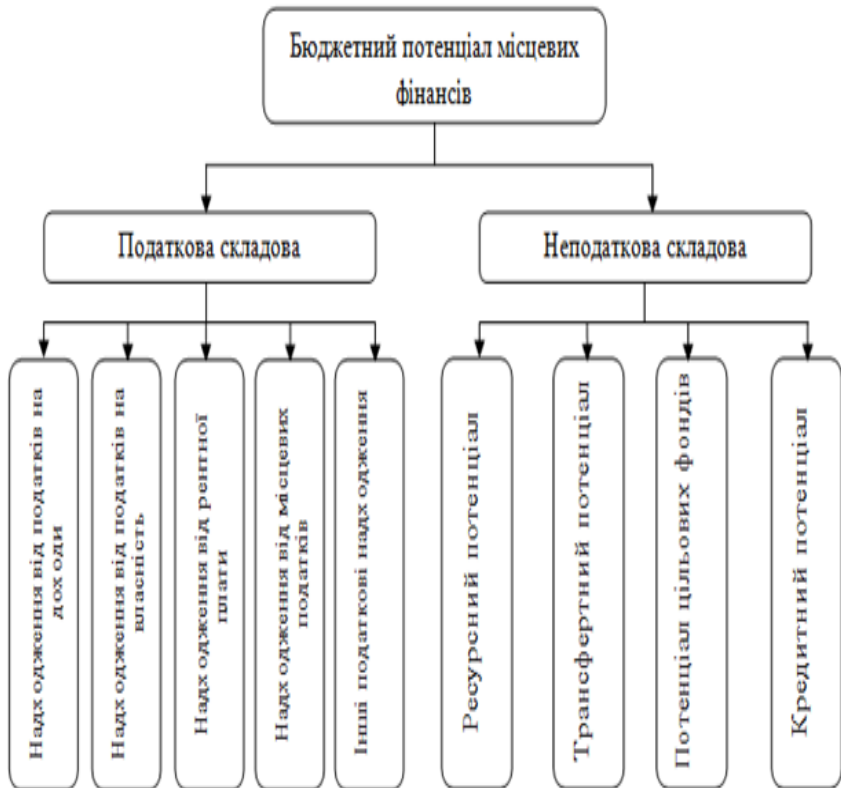

Рис.1. Структура бюджетного потенціалу місцевих фінансів в залежності від складових елементів

7.2. Складові елементи бюджетного потенціалу регіональних фінансів

Податковий потенціал є складною, багатоаспектною економічною категорією, яка відображає не тільки фактичний рівень оподаткування адміністративно-територіальної одиниці, але й ті резерви, які можна було б мобілізувати в існуючих умовах господарювання.

Неподаткова складова представлена наступними елементами:

- трансфертний потенціал - можливі надходження до бюджету у вигляді трансфертів. Основними формами надання міжбюджетних трансфертів за Бюджетним кодексом є базова дотація та субвенції. Дотація - це сума грошових коштів, яка виділяється із бюджету вищого рівня до бюджету нижчого рівня для покриття його дефіциту при неможливості зменшити видатки. Субвенція - цільовий міжбюджетний трансферт, призначений на певну мету в порядку, визначеному тим органом, який її надав;

- ресурсний потенціал, який включає можливі надходження до бюджету від ресурсів, що є в розпорядженні органів влади: доходи від власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори та платежі, доходи від комерційного продажу, від штрафів та фінансових санкцій тощо. До ресурсного потенціалу віднесено також доходи від операцій з капіталом;

- потенціал цільових фондів. Цільові фонди можна поділити на дві групи. Перша - постійні фонди, які створенні з метою виконання окремих функцій держави, а саме соціальних. Друга група представляє тимчасові фонди, які створюються з метою швидкого вирішення актуальних проблем в державі. Свій потенціал ці фонди формують за рахунок таких джерел: податки, збори та інші обов'язкові платежі; субсидії, позики з бюджетів різних рівнів; добровільні відрахування громадян; кошти, отримані в результаті ведення комерційної діяльності, не

забороненої законодавством;

- кредитний потенціал, тобто сукупні можливості щодо залучення кредитних ресурсів до бюджету. Місцеві запозичення - операції, пов'язані з отриманням коштів на умовах повернення, платності та строковості, в результаті яких з'являються зобов'язання перед бюджетом і операції, пов'язані з поверненням цих коштів до бюджету. Місцеві запозичення виникають у таких випадках: запозичення (позики) з бюджетів вищого рівня; запозичення в комерційних банках; бюджетні гарантії під запозичення комерційних структур, у тому числі на потребу бюджетної сфери (будівництво шкіл, лікарень тощо); випуск муніципальних позик.

7.3. Аналіз забезпеченості регіону бюджетними ресурсами.

Дослідження умов формування податкової складової бюджетного потенціалу регіональних фінансів передбачає аналітичну частину, яка полягає в аналізі структури та динаміки податкових надходжень: податки на доходи; збори за спеціальне використання природних ресурсів; податки на власність, місцеві податки і збори, тощо та є передумовою розрахункової частини оцінки.

Розрахункова частина оцінки податкової складової бюджетного потенціалу регіональних фінансів передбачає розрахунок коефіцієнтів:

- коефіцієнт еластичності податкових надходжень, які мобілізуються до місцевих бюджетів та розраховується за наступною формулою :

$$E = \frac{\Delta ПН}{\Delta ВРП}, \quad (1)$$

де $\Delta ПН$ - відсоткова зміна податкових надходжень/доходів (за незмінної податкової системи), $\Delta ВРП$ - відсоткова зміна бази оподаткування.

Коефіцієнт еластичності податкових надходжень показує, на скільки відсотків збільшаться(зменшаться) податкові надходження (група податків чи окремий податок) при зміні визначального економічного фактора (ВРП, доходів населення тощо) на 1 %. Податкова система вважається еластичною, якщо відповідний коефіцієнт більший від одиниці.

- податковий коефіцієнт місцевого оподаткування, який є оберненим до коефіцієнта еластичності та показує наскільки зросте ВРП при зростанні величини місцевих податків на 1%;

- індекс Херфіндаля-Хіршмана для місцевого оподаткування, який розраховують за формулою :

$$I_k = \sum_{i=1}^n R_i^2, \quad (2)$$

де I_k - індекс індекс Херфіндаля-Хіршмана; R_i - частка i -го місцевого податку в загальній сумі податкових надходжень; n - загальна кількість місцевих податків.

Зазвичай цей індекс використовують для оцінки міри монополізації галузі. Утім, у фіскальних розрахунках за його допомогою доцільно характеризувати структуру системи податків і зборів із метою визначення ступеня складності податкової системи з точки зору формування надходжень із різних джерел.

- коефіцієнт концентрації податкових надходжень у місцевих бюджетах :

$$ДП = \frac{ВПД}{ВД}, \quad (3)$$

де $ДП$ - коефіцієнт концентрації податкових надходжень місцевих бюджетів; $ВПД$ - всього податкових доходів; $ВД$ - всього доходів.

Аналітична частина дослідження умов формування неподаткової складової бюджетного потенціалу місцевих фінансів передбачає:

- аналіз неподаткових надходжень, зокрема доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної діяльності; інші неподаткові надходження та власні надходження бюджетних установ;

- аналіз доходів від операцій з капіталом, в т.ч. надходження від продажу основного капіталу та коштів від продажу землі;

- аналіз надходжень офіційних трансфертів від органів державного управління: дотації, в т.ч. дотації вирівнювання; субвенції, в т.ч. субвенції з соціального захисту;

- аналіз надходжень до цільових фондів.

Розрахункова частина передбачає розрахунок показників стану формування неподаткової складової бюджетного потенціалу, до яких віднесено:

- коефіцієнт фінансової залежності, показує міру залежності фінансових можливостей місцевих органів влади при фінансуванні видатків місцевого бюджету від трансфертів з державного бюджету :

$$K_{\phi z} = \frac{T}{D}, \quad (4)$$

де T - офіційні трансфerti з державного бюджету, D - доходи місцевих бюджетів;

- коефіцієнт дотаційності, який показує частку доходів, яка формується за рахунок коштів, наданих з Державного бюджету для вирівнювання доходної і видаткової частин місцевого бюджету регіону:

$$K_{\text{dom}} = \frac{\text{Дот}}{D}, \quad (5)$$

де Дот - дотації з державного бюджету;

- коефіцієнт концентрації неподаткових надходжень у місцевих бюджетах:

$$D_{нп} = \frac{ВНД}{ВД}, \quad (6)$$

де $D_{нп}$ - коефіцієнт концентрації неподаткових надходжень у місцевих бюджетах; $ВНД$ - всього неподаткових доходів; $ВД$ - всього доходів;

- коефіцієнт концентрації доходів від операцій з капіталом у місцевих бюджетах :

$$D_{ок} = \frac{ДОК}{ВД}, \quad (7)$$

де $D_{ок}$ - коефіцієнт концентрації доходів від операцій з капіталом у місцевих бюджетах; $ДОК$ - всього операцій з капіталом; $ВД$ - всього доходів;

- коефіцієнт концентрації коштів цільових фондів місцевих бюджетів :

$$D_{цф} = \frac{КЦФ}{ВД}, \quad (8)$$

де $КЦФ$ - коефіцієнт концентрації коштів цільових фондів місцевих бюджетів; $ДОК$ - всього операцій з капіталом; $ВД$ - всього доходів;

- рівень міжбюджетних трансфертів :

$$T = \frac{ОТ}{ВД}, \quad (9)$$

де T - рівень міжбюджетних трансфертів; $ОТ$ - обсяг трансфертів; $ВД$ - всього доходів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456–VI [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А.Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: практичний посібник. Київ : 2017. 117 с.
3. Муніципальні фінанси: навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. Тернопіль: Астон, 2015. 360 с.
4. Дерун Т. М. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад / Т. М. Дерун. Київ : АМУ, 2015. 40 с.
5. Прогнозування розвитку територій. Бюджетне прогнозування: навч. посіб. / В. В. Мамонова [та ін.]; за заг. наук. ред. М. М. Білинської. Київ : НАДУ, 2014. 200 с.
6. Прогнозування та управління соціально-економічними процесами в регіоні : монографія / за наук. ред. В. С. Загорського Львів: ЛРІДУНАДУ, 2016. 238 с.
7. Сорока М.П. Якімчук А.Ю. Формування регіонального бюджету: навч. посібн. Рівне: НУВГП, 2012. 212 с.
8. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997 / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997. № 24. 170 с.
9. Місцеві фінанси: навч. посіб / М.М. Буднік, Л.С. Мартюшева, Н.В. Сабліна. Київ : ЦУЛ, 2009. 334 с.
10. Місцеві фінанси : навчальний посібник / К.М. Вдалимнров, Н.І. Чуйко, О.Ф. Рогальський. Херсон : Олді-плюс, 2006. 352 с.
11. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 : остання редакція від 01.01.2011 / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>

12. Сазонець І.Л. Управління місцевими фінансами : [навч. посібник] / І.Л. Сазонець, Т.В. Гринько, Г.Ю. Придатко. Київ : ЦНЛ, 2006. 263 с.

Електронні джерела

1. www.mifin.gov.ua – офіційний сайт Міністерства фінансів України.

2. www.bank.gov.ua – офіційний сайт Національного банку України.

3. www.kmu.gov.ua – офіційний сайт Кабінету міністрів України.

4. www.rada.gov.ua – офіційний сайт Верховної ради України.

5. www.ukrstat.gov.ua – офіційний сайт Департаменту статистики України.